

Περί φόβου Θεού

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Στο λογικό, με το οποίο ο άνθρωπος προικίσθηκε από τον Θεό, υπάρχει το στοιχείο της φυσικής γνώσεως, το οποίον ξεχωρίζει το καλό από το κακό. Το ιδίωμα αυτό

δεν χάθηκε με την πτώση, αλλά με αυτό ο άνθρωπος μπορεί να διακρίνει το νόημα και το σκοπό της φύσεώς του, όπως και της υπόλοιπης κτίσεως και να φθάσει στην πίστη. Εάν δεν φθαρούν τα διανοήματά του από λανθασμένες κοσμοθεωρίες των «κατεφθαρμένων τον νουν» ανθρώπων και ακολουθήσει την ορθή πορεία της πίστεως προς τον Δημιουργό Θεό, θα εφαρμόσει στη ζωή του τα κεντρικότερα σημεία της, από τα οποία θα γεννηθεί ο θείος φόβος.

Ο φόβος αυτός είναι γέννημα της θείας χάριτος και αποτελεί τρόπον τινά έλλαμψη ή αντανάκλαση της πίστεως. Δεν πρόκειται περί ψυχολογικού φόβου ούτε έχει τίποτε κοινό με την δειλία ή την προκατάληψη. Ο θείος φόβος είναι ένας στη φύση του, παρουσιάζεται όμως με διάφορες μορφές, την κυριότερη των οποίων προσπαθούμε να περιγράψουμε. Βάση του είναι η πίστη προς τον Θεό. Ξεκινώντας απ' αυτή ανακαλύπτουμε στον εαυτόν μας τη φρικτή άρνηση και αποστασία, με τις οποίες προδώσαμε την πατρική του αγάπη. Όποιος βιώνει την θεωρία αυτή δέχεται μέσα του την ενέργεια του θείου φόβου. Όταν η ιερά αυτή ενέργεια αρχίσει να λειτουργεί, τότε παραμερίζεται ο γήινος φόβος και όλα τα συνακόλουθά του. Ζωντανό παράδειγμα της ενέργειας του θείου φόβου είναι οι απ' αιώνας δίκαιοι, οι οποίοι με τόλμη ανελάμβαναν τα θλιβερά και επίπονα έργα, προκειμένου να τηρήσουν την εντολή του Θεού, την οποίαν υπεδείκνυε σ' αυτούς ο θείος φόβος. Προς αποφυγή των αιτίων της αμαρτίας απεσύροντο στην έρημο, όπως εξακολουθεί και τώρα να γίνεται, μεταξύ των θηρίων και των ληστών, μετά στερήσεων και απρόβλεπτων κινδύνων κατά τον ύμνο του Παύλου: «Λιθοβολήθηκαν, πριονίστηκαν, πέρασαν δοκιμασίες,...-ο κόσμος δεν ήταν άξιος να έχει τέτοιους ανθρώπους-πλανήθηκαν σε ερημιές και βουνά, σε σπηλιές και τρύπες της γης» (Εβρ. 11, 37-38).

Με αυτή την αυτοκαταδίκη τους, η οποία υπερβαίνει την ανθρώπινη φαντασία παρεδίδοντο ελεύθεροι στον άμεσο καρπό του θείου φόβου, το μακάριο πένθος, το προκαλούμενο από την αίσθηση του χωρισμού από τον αγαπημένο Θεό. Πώς μπορεί ο υλικός κόσμος της φιλαυτίας και απιστίας να εννοήσει τον λόγο διά τον οποίον οι θεοφιλείς καταφρονούν όλα τα κοσμικά και θρηνούν, όπως οι μητέρες στους τάφους των αγαπημένων παιδιών τους; Πόσον βαθιές είναι οι ρίζες του κακού! Είναι αδύνατο να εκριζωθούν μόνο με την ανθρώπινη δύναμη. Όσοι δεν γνώρισαν το μυστήριο της χάριτος, ουδέποτε θα κατανοήσουν το πνεύμα των θεοφοβούμενων.

Στον Θεό δεν υπάρχει μεροληψία. Η χάρις παρέχεται μόνον σε όσους πιστεύουν σ' Αυτόν και παραδίδουν τούς εαυτούς τους στην κηδεμονία της προστασίας του. Από τη δωρεά της αγάπης του Θεού πηγάζουν τα δάκρυα, τα οποία είναι βλαστήματα της θείας αγάπης. Τα δάκρυα πάλιν αυξάνουν την αγάπη, και αν δεν

επέλθει διακοπή αυτής της ιεράς ενέργειας, τότε επέρχεται μέθη, όπως χαρακτηρίζει την κατάσταση αυτή ο αββάς Ισαάκ ο Σύρος. Είναι η μέθη από την οποία ποτίσθηκαν τα νέφη των Προφητών, των Αποστόλων, των μαρτύρων και γενικώς όλων εκείνων τους οποίους αριθμεί ο μέγας Παύλος λέγοντας ότι δεν τους χώρισε από τον Χριστό «θλίψις ή στενοχωρία ή διωγμός ή λιμός ή γυμνότης ή κίνδυνος ή μάχαιρα»(Ρωμ. 8, 35.), «ούτε θάνατος ούτε ζωή ούτε άγγελοι ούτε άλλες ουράνιες δυνάμεις ούτε παρόντα ούτε μελλοντικά ούτε κάτι άλλο είτε στον ουρανό είτε στον άδη ούτε κανένα άλλο δημιούργημα» (Ρωμ. 8, 38-39), αλλά ολοψύχως έψαλλαν, «για σένα πεθαίνουμε όλη την ημέρα. Μας μεταχειρίζονται σαν πρόβατα που τα πάνε για σφαγή. Εμείς όμως βγαίνουμε νικητές απ' όλες τις δυσκολίες με τη βοήθεια του Χριστού που μας αγάπησε»(Ρωμ. 8, 36-37.).

«Τί έχεις που να μην το έλαβες;»(Α' Κορ. 4, 7). Κάθε δώρο της χάριτος μοιάζει προς φλόγα της θείας αγάπης. Για να γίνει η καρδιά δεκτική της θείας αυτής φλόγας, πρέπει να αποδείξει εμπράκτως την αυταπάρησή της με καρτερία στους ποικίλους πειρασμούς, οι οποίοι κατ' ουσίαν ουδέν άλλο επιδιώκουν, παρά να μας αποδείξουν απίστευτους προς τον αγαπημένο μας Χριστό. Μεταξύ των δωρεών της χάριτος και του αγώνος της πίστεως υπάρχει κάποια αντιστοιχία. Όσοι ακολουθούν τον δρόμο των εντολών του Χριστού αναγεννώνται πνευματικά, μεταμορφώνονται. Αυτό δεν γίνεται σε όλους εξίσου, αλλά ανάλογα με το ζήλο τους. Συσταυρώνονται μετά του Ιησού Χριστού και η θεία Χάρις τους εξομοιώνει με το πρόσωπο αυτό της αγάπης τους. Εδώ βρίσκεται η θεολογία του σταυρού, τον οποίον ο Παύλος εξυμνεί ως φως της θείας αγάπης.

Επαναλαμβάνω την σπουδαιότητα του θείου φόβου ως πρωταρχικού θεμελίου και βάσεως της μετανοίας. Ο νηπτικώτατος των παλαιών μας Πατέρων αββάς Ισαάκ λέγει για το θεμέλιο αυτό τα εξής: «Ο φόβος του Θεού είναι αρχή της αρετής. Λέγεται δε ότι είναι γέννημα της πίστεως, και σπείρεται μέσα στην καρδιά, όταν αποχωρισθεί η διάνοια από τον περισπασμό του κόσμου, και μαζέψει τις σκέψεις της, που διασκορπίζονται από τον μετεωρισμό...» (Αββά Ισαάκ, Λόγος Α', Ασκητικός, Περί αποταγής και μοναχικής πολιτείας.).

Ο φόβος του Θεού δεν είναι προϊόν του νου ούτε καρπός νοησιαρχικής μελέτης αλλά δώρο θείο χαριζόμενο σε όσους ο ουράνιος Πατήρ «ελκύση προς εαυτόν»(Βλ. Ιω. 6, 44). Αυτοί πάλιν δεν είναι άλλοι, παρά οι πιστεύοντες απολύτως στον “ελθόντα καλέσαι αμαρτωλούς προς σωτηρίαν” (βλ. Ματ. 9, 13). Είναι αυτοί οι οποίοι αδίστακτα παραδέχονται την θεότητά του και την αλήθεια των εντολών του. Τότε γίνεται γνωστόν το σκοτάδι της αποστασίας και καταφαίνεται το οντολογικό βάθος της. Όποιος δεν αισθάνεται την αποστασία του κατ' αυτόν τον τρόπο «αποθανείται εν ταις αμαρτίαις αυτού»(Ιω. 8, 24). Η έννοια και η αίσθηση

της αμαρτίας συλλαμβάνεται και βιώνεται μόνον εκεί, όπου η σχέση του Θεού ως Δημιουργού και Κυρίου μετά του ανθρώπου ως κτίσματος έχει χαρακτήρα προσωπικό. Κάθε άλλη αίσθηση και ορισμός της αμαρτίας μαρτυρεί πεπλανημένη ιδέα και αντίληψη. Στη βίωση της προσωπικής σχέσεως και κοινωνίας μετά του Θεού η αμαρτία εντοπίζεται ως έγκλημα κατά της πατρικής αγάπης του Θεού (βλ. Αρχιμ. Σωφρονίου, Οψόμεθα τον Θεόν καθώς έστι, σελ. 31.). Είναι η αισθητή απομάκρυνση από τον Θεό διά της ροπής της θελήσεως προς τα πάθη, προς την διαστροφή. Γι' αυτό ο φόβος του Θεού εκδηλώνεται με την περιεκτική εγκράτεια, η οποία είναι το όπλο κατά της φιλαυτίας. Οι Πατέρες μας, ως καθηγητές της μετανοίας, εντοπίζουν και αναλύουν την αυταπάρνηση και την φιλοπονία στις διάφορες βαθμίδες τους. «Αρχή σοφίας φόβος Κυρίου» (Ψαλμ. 110, 10). Ο φόβος αυτός είναι δώρον άνωθεν χαριζόμενο, και εμπεριέχει πνευματική αίσθηση πρώτον του Θεού και ακολούθως του εαυτού μας. Η ενέργεια του φόβου αυτού μας τοποθετεί ενώπιον της θείας κρίσεως, όπου αισθητώς σχεδόν ελεγχόμαστε από την παρουσία του Θεού για την ενοχή μας. Η διαπίστωση ότι επέσαμε τόσον χαμηλά γίνεται βαθύς πόνος και οδυνηρό μαρτύριο. Πνιγόμαστε στο σκοτάδι της αγνωσίας, διότι τα επικρατούντα πάθη φανερώνουν την επελθούσα αναισθησία. Ο φόβος λοιπόν αυτός είναι η αφύπνισή μας από την ένοχη ζωή και ταυτοχρόνως το φως της συνέσεώς μας.

Αφ' ενός κατανοούμε τον όλεθρο τον οποίον έχουμε υποστεί και αφ' ετέρου διαπιστώνουμε την αγιότητα και πραότητα του Θεού. Πόσο σημαντική είναι η ενέργεια του θείου φόβου, δεν χρειάζεται να το πούμε. Χωρίς την εξαγνιστική ενέργειά του δεν αποκαλύπτεται ο δρόμος προς την θεία αγάπη. Συνεπώς ο θείος φόβος δεν είναι μόνον αρχή σοφίας, αλλά και αρχή της αγάπης του Θεού. Μόνον έτσι η ψυχή συγκινείται στην επίγνωση της αμαρτωλής καταστάσεώς της και προσκολλάται στον Θεό ποθούσα να παραμένει κοντά του. Ο φόβος λοιπόν προκαλεί το θάμβος μας ενώπιον του αποκαλυπτομένου Θεού. Αισθανόμεθα ότι είμαστε ανάξιοι ενός τοιούτου Θεού και νοιώθουμε φρίκη (βλ. Αρχιμ. Σωφρονίου, Ένθ' ανωτέρω, σελ. 34.)

Στην αρχήν της μετανοίας μας δεν υπάρχει άλλο αίσθημα έκτος από την οδύνη της ενοχής μας. Όταν παραμένουμε όμως ακλόνητοι στους όρους της μετανοίας, πλησιάζει ανεπαισθήτως το φως της χάριτος, αν και αθέατο, και πληροφορεί την εντός μας παρουσία του Θεού. «Ωδε η σοφία εστίν»(Αποκ. 13, 18). Αν τηρούμε με ακρίβεια τους κανόνες και τις επιταγές του θείου φόβου, χωρίς τις παραποιήσεις του δικού μας θελήματος της φιλαυτίας και του εγωισμού, θα αρχίσει η πνευματική αύξηση «και θα φθάσουμε στην τελειότητα που μέτρο της είναι ο Χριστός» (Εφεσ. 4, 13.). Η προαγωγή όμως αυτή στην πρακτική της μορφή παρουσιάζει δυσκολίες λόγω του κινδύνου από τον ολέθριο εγωισμό, ο οποίος

ακολουθεί πάντοτε την εργασία της αρετής. Όπως η σκιά ακολουθεί το σώμα, έτσι και την έννοια του καλού ακολουθεί ο λογισμός της κενοδοξίας. Για την ασφάλεια των αγωνιζομένων επιτρέπει ο Θεός να φθάνουν σε απότομους και δύσβατους δρόμους, οι οποίοι φαίνονται κατ' επήρειαν του εχθρού εξαντλητικοί και για τον νου και για το σώμα, «ίνα μη τα υψηλά φρονούν». Είναι τρόπον τινά «ένα αγκάθι στο σώμα για να τους ταλαιπωρεί για να μην υπερηφανεύονται»(βλ. Β' Κορ. 12, 7).

Πηγή: vatopedi.gr (Γέροντος Ιωσήφ, «Αθωνική Μαρτυρία», Ψυχωφελή Βατοπαιδινά 2, εκδ. Ι.Μ.Μ.Βατοπαιδίου, σ. 11-17)